

เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษาในที่นี้ หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ การสร้างทัศนคติ สร้างทักษะ และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนไทยโดยทั่วไป

ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาเศรษฐกิจในเชิงพุทธศาสตร์ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีคุณค่าอย่างมากต่อสังคมไทยเพราะสอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย นั่นคือ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตแบบไทยไทยที่ดำเนินตามคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่องมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) อันมีมรรคแปดเป็นแนวทาง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็น “ความรู้สึก” พอ หรือเพียงพอ สมเหตุ สมผล และมีภูมิคุ้มกัน คำว่า “พอ” เป็นความรู้สึกที่ต้องมีคุณธรรมควบคุม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีกิเลส ความพอของมนุษย์จึงไม่มีที่สิ้นสุด ถ้ามนุษย์ขาด “คุณธรรม” จะทำให้เกิดความรู้สึกว่า **ความพอ-ไม่มี และ ความมี-ไม่พอ**

บุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญ ถ้าประเทศไทยมีปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงจะทำให้ไทยมีเศรษฐกิจดี และเข้มแข็งแบบยั่งยืน จะไม่เกิดปรากฏการณ์ฟองสบู่แตกแบบที่เคยเป็นเมื่อใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ถ้าทุกครอบครัวดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียงทุกคนในครอบครัวจะมีความสุขน้อยลง ความสุขก็จะมีมากขึ้น ถ้าคนไทยทุกคนครองชีพด้วยเศรษฐกิจพอเพียง **กินแต่พอดี อยู่แต่พอดี** ชีวิตก็มีความสุข แต่ถ้ามุ่งให้ทุกคนต้องอยู่ดีมีสุข บางทีอาจจะผิดหวัง เพราะคำว่า

“มีสุข” นั้นทุกคนต้องการไม่เหมือนกัน ความสุขเป็นมายา ไม่มีจริง เป็นเพียงความรู้สึก ถ้าได้อย่างใจอยากก็มีความสุข แต่ถ้าไม่ได้ก็มีทุกข์ (เพราะกิเลสเป็นตัวนำ) หนึ่งคนบางคนต้องมีเงินมากๆ มีบ้าน มีรถหรูๆ จึงจะมีความสุข นั่นคงจะไม่ถูกต้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นถ้าต้องการเศรษฐกิจพอเพียงแต่ฐานคิดยังเป็นทุนนิยมและวัตถุนิยมก็คงไม่มีประโยชน์อันใด ความพอเพียงจะไม่เกิดขึ้น

หนึ่งการให้การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องใช้ “ภาษาคน” อธิบาย “ภาษาธรรม” ให้เข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้ง เพราะคำ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นภาษาธรรม ถ้ามีความเข้าใจแบบ “ภาษาคน” ก็คงจะเข้ารกเข้าพงกันไปไม่มีที่สิ้นสุด

อันตรายของระบบทุนนิยม

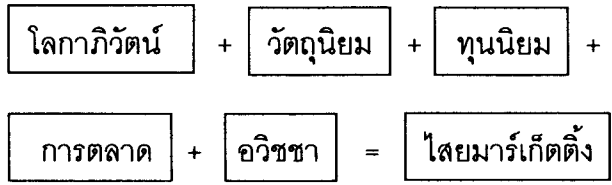
เมื่อโลกถูกรอบงำด้วยกระบวนการโลกาภิวัตน์ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็กระจายไปทั่วพร้อมๆ กับความคิดและการกระทำต่างๆ เช่น วัตถุนิยม นโยบายการตลาด (การหลอกล่อ สร้างแรงจูงใจ ล่อใจให้คนทำตาม) ขณะเดียวกันคนทั่วไปยังขาดความรู้ไม่รู้เท่าทัน ไม่รู้จริงในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตน

สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจึงมีอันตรายมาก เพราะผู้คนทั้งหลายไม่รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารที่แพร่เข้ามาสู่สังคมที่ตนอยู่อาศัยอย่างเสรีไร้พรมแดน

ประเทศไทยก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกันกับทุกประเทศทั่วโลกที่ กระบวนการโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม ทุนนิยม วิธีการตลาด และ อวิชชา ครอบงำมาเป็นเวลา 40-50 ปีแล้ว

สังคมไทยที่เคยสงบสุขมีวิถีชีวิตแบบวิถีพุทธ ซึ่งพระพุทธรศาสนาสอนเรื่อง มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง : มรรคแปด) จึงเกิดความคลอนแคลน และต้องเปลี่ยนแปลงไป

ระบบทุนนิยมฝักรากลึกไปทุกที ครั้นจะหันกลับมาสู่เศรษฐกิจพอเพียงก็ยิ่งยึดติดอยู่กับฐานคิดดั้งเดิมแบบทุนนิยมอยู่ สังคมไทยปัจจุบันจึงเป็นไปตามสมมุติฐานต่อไปนี้

โลยมาร์เก็ตติ้ง คือ วิธีการตลาดของคนหลักอันได้แก่ การหลอกล่อให้คนทำตาม สร้างแรงจูงใจล่อใจให้ทำในสิ่งที่คนทั่วไปไม่รู้ ไม่เข้าใจ หรือบางครั้งทำเป็นไม่รู้ ซึ่งทำให้เกิดความอ่อนแออย่างยั่งยืนทางสติปัญญา และทางจิตสำนึก สังคมไทยจึงห่างไกลออกไปจากหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่าขณะนี้แม้แต่เสียงเรียกร้องให้ประชาชนใช้จ่ายมาก ๆ ลงทุนมาก ๆ ให้รัฐบาลทำให้มีการเบิกจ่ายเงินงบประมาณประจำปีเร็ว ๆ เศรษฐกิจจะดีเพื่ออง แตกต่างไปจากที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายเคยสั่งสอนลูกหลานดั่งโคลงโลกนิติที่ว่า

ทรัพย์มีสี่ส่วนไซร้	บุญบัน
ส่วนหนึ่งพึงเกียดกัน	เก็บไว้
สองส่วนเบ็ดเสร็จสรรพ	การกิจ ใช้นา
ยังอีกส่วนควรให้	จ่ายเลี้ยงตัวตน

ทุนนิยมโลกาภิวัตน์ข้ามชาติที่สังคมไทยปะทะอยู่นี้มีแนวคิดอย่างหนึ่งว่า คนต้องมีเงินมาก ๆ ต้องบริโภคมาก ๆ มีวัตถุครอบครองมาก ๆ จึงจะเป็นคนดีมีความสุขเป็นคนที่มีความหมาย

คนไทยส่วนหนึ่งจึงมองหาเส้นทางทุกอย่างทุกประการที่จะก้าวไปให้ถึงความฝัน เมื่อหากินตามปกติวิสัยไม่ได้ตั้งใจก็มองหาวิธีที่จะรวยทางลัด ความคิดทำนองนี้มีมากขึ้น อันตรายอย่างยิ่ง

การให้การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ในความเป็นจริงก็มีการให้ความรู้ให้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกันตลอดมา แต่ดูเหมือนไม่สามารถต้านกระแสอันเชี่ยวกรากของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เลย

ในการการศึกษาอย่างเป็นทางการ เพิ่งตื่นขึ้นมาคิดเรื่องการให้การศึกษาในระบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้งทางการศึกษาในระบบ ทางการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกระทรวงศึกษาธิการประกาศเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า กำลังคิดวางหลักสูตรและจะจัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาทั่วไป ก็นับว่าเป็นเรื่องที่ดี อนุชนไทยในโอกาสข้างหน้าจะได้มีความรู้จริงในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญก็คือ

ประการที่ 1 ทำอย่างไรจึงจะทำให้ทุกคนปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่รู้เท่านั้น แต่ต้องนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูทุกคนจะต้องสอนและทำเป็นตัวอย่างแก่เด็กได้

ประการที่ 2 จะต้องตระหนักว่า สิ่งที่ล่มสลายไปแล้วนั้น การที่จะหวนกลับมาเป็นอย่างเดิมอีกไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่าย ๆ

ส่วนในด้านการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการนั้น ตั้งแต่อดีตสังคมไทยได้เคยสั่งสอนบุตรหลานให้ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงได้ผลดีมาดั่งกล่าวแล้วในตอนต้น แต่ได้ถูกเศรษฐกิจทุนนิยมแพร่เข้ามาครอบงำจนหมดสิ้น วิถีชีวิตดั้งเดิมได้ล่มสลายสูญหายไปหมดแล้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงริเริ่ม สั่งสอนประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่พระองค์ขึ้นครองราชย์และทรงประกาศประณมพจน์ที่ว่า “...จะครองแผ่นดินโดยธรรม” เป็นเวลาเกือบ 80 ปีเต็มแล้ว ที่นอกจากพระองค์ทรงสั่งสอน พระองค์ยังทรงปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างด้วย นอกนั้นพระองค์ยังทรงก่อตั้งศูนย์ศึกษาต่างๆ และทรงมีโครงการในพระราชดำริอีกกว่า 3,000 โครงการ แต่เป็นที่น่าเสียดายมาก ๆ ที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ตระหนัก ไม่ดำเนินรอยตามพระยุคลบาท บางคนไม่สนใจด้วยซ้ำไป เพิ่งมาตื่นเอาตอนที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติใน พ.ศ. 2549 นี้เอง

ท่านพุทธทาสภิกขุ เทศนาสั่งสอนธรรมะมาตลอดชีวิตของท่าน ท่านสอดแทรกเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ต่อต้านวัตถุนิยมและทุนนิยม ไม่ว่าเรื่องกบในกะลา การศึกษาหมาหางด้วน ความเห็นแก่ตัว ฯลฯ ท่านจะสอดแทรกการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตลอดมา (ก็คือการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง) นอกจากนั้นแล้วท่านยังปฏิบัติกิจประจำ

วันให้เห็นเป็นตัวอย่างอีกด้วย แต่แล้วมีใครปฏิบัติตามท่านบ้าง

จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลา 40-50 ปีที่ผ่านมา คนไทยต่างกลุ่มหลงระบบทุนนิยมและวัตถุนิยมกันถ้วนหน้า ครั้นถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ผู้เขียนจึงไม่แน่ใจว่า ผู้ที่รู้และเข้าใจระบบเศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ มีมากน้อยแค่ไหน และเนื่องจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงนั้นอยู่ในด้านตรงข้ามกัน ดังนั้นการที่คน ๆ หนึ่งจะกลับหลังหันทีเดียว จะทำได้เพียงใด

โดยธรรมชาติคนทุกคนเป็นประเภทสุขนิยม ไม่ว่าจะยากดีมีจนขนาดไหน ทุกคนต่างต้องการความสุขด้วยกันทั้งนั้น ทุกคนจึงไฝ่หาความสุขไปตามวิถีทางของตนต่าง ๆ กันไป นักปรัชญากรีกโบราณท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีลัทธิหนึ่งคือลัทธิบูชาความสุขสำราญ (Epicureanism) เป็นลัทธิที่ชนชั้นกลางนิยมเลื่อมใสเป็นอย่างมาก” ไม่ทราบว่าเป็นเมืองไทยมีพวกที่นิยมลัทธินี้บ้างไหม

วรวิทย์ วสันตสารกร

บรรณานุกรม

- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร. **โคลงโลกนิติ**. บริษัทเรือนปัญญา จำกัด, 2545.
- พุทธทาสภิกขุ. “ปณิธาน 3 ประการ ของพุทธทาส,” **อสังขยวารสารมานุสรณ์**. กรุงเทพฯ : 2538.
- ว. วชิรเมธี. **ธรรมะฉบับร้อน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2543.
- วรวิทย์ วตินสงวกร. “การคิด,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 37 เดือนกรกฎาคม 2549.